

HET “KLATERMENNEKE” EN ZIJN BROER

Jef ELSEN

DE STAMVADER EN DE STAMMOEDER

Ludovicus (Vienke) Elsen (1837-1923) en Juliana Vrijkens (1844-1925) huwden in 1871 en kregen tussen 1872 en 1884 zes zonen: Lambert, Petrus-Josephus (Jozef), Casimir, Felix (gestorven na 3 maanden), Pieter-Jan en Max(-imiliaan).

Hun nakomelingen en aangetrouwden kwamen samen op een “Elsen-stamfeest” te Heusden op 22/04/1972 (170 aanwezigen) en op 05/04/1980 (207 aanwezigen).

Als kleinzoon van resp. Lambert en Jozef Elsen, behoorden zowel cartoonist Richie (Richard Demot) als ikzelf tot de feestvierders.

PIETER-JAN ELSSEN

De zoon Pieter-Jan Elsen sneuvelde bij het prille begin van Wereldoorlog I. Op 02/08/1914 stelde Duitsland een ultimatum aan België en vroeg vrije doortocht om Frankrijk te kunnen aanvallen. Toen België zich neutraal wilde opstellen en de vrije doortocht weigerde, viel Duitsland België binnen op 04/08/1914.

Historisch onderzoek leert ons dat de Belgen tussen 04/08 en 16/08/1914 een ongelijke strijd vochten tegen de Duitse overmacht. Ongeveer 500 Belgische soldaten moesten het opnemen tegen ruim 6.000 zeer goed bewapende Duitsers. Op 06/08/1914 werden de forten rond Luik aangevallen en het laatste van deze forten gaf zich over op 16/08/1914.

Officieel sneuvelde Pieter-Jan te Rabosée (Wandre) bij Luik op 05 of 06/08/1914. Uit zijn militaire dossier blijkt dat er twijfel bestaat over de juiste datum van overlijden. De oorspronkelijke datum van 07/08/1914 werd doorgestreept en de 07 vervangen door 05/06. In ieder geval is Pieter-Jan de eerste inwoner van Heusden die sneuvelde in WO I. Hij werd geïdentificeerd aan de hand van zijn zakhorloge, waarin zijn naam

stond gegraveerd. Wie zijn gegevens echter wil opzoeken onder de naam Pieter-Jan Elsen, komt bedrogen uit. Volgens de (slechte) militaire gewoonte van die tijd, werd zijn naam immers verfranst tot Pierre-Jean en de naam van zijn vader tot Louis.

De familie Elsen droeg dat zakhorloge samen met enkele andere gebruiksvoorwerpen van Pieter-Jan over aan de Geschied- en Heemkundige Kring van Heusden.

Uit het militaire dossier leren we dat Pieter-Jan werd geboren te Heusden op 22/03/1882, nog ongehuwd was en schoenmaker van beroep. Hij trad in dienst van het 9de Linierregiment op 01/01/1912 als soldaat tweede klasse, met stamnummer

109/51228. In dat dossier bestaat ook onduidelijkheid over zijn juiste thuisadres. Nu eens wordt Schoolstraat gebruikt, dan weer Schoofstraat of Dorpstraat. Wellicht was het juiste adres: Schootstraat.

Pieter-Jan werd begraven op de militaire begraafplaats, Rue du Bois la Dame 105 te Rabosée-Wandre (Luik). Op zijn graf staat de naam Elsen Pieter-J. Mijn ooms Livinus (Vien), Cyriel en André en mijn vader Lambert bezochten zijn graf elk jaar steevast in de maand november. Zij deden de verplaatsing steeds met de Volkswagen-Kever van nonkel Vien.

Enkele jaren geleden hebben mijn neven Miel, Jef en Lode Beylemans terug aangeknoopt met deze traditie. Zij stelden toen vast dat bij de renovatie van het graf van Pieter-Jan de naam Elsen verkeerdelijk werd geschreven als Elsem.

Uit een artikel van Le Soir van 20-21 juli 2017 werd ons inmiddels duidelijk, waarom sommige graven op het militaire kerkhof van Rabosée dienden gerenoveerd. In 2014

werden de bronzen platen met grafopschrift gestolen van 162 graven, waaronder ook dat van Pieter-Jan Elsen. De politie raamde de kostprijs van de gestolen bronzen platen op € 125.000. Deze graven hebben het, na deze lucratieve roof, enkele jaren moeten stellen zonder grafopschrift. Tegen 2017 werden de gestolen bronzen platen vervangen door minder kostelijke grafopschriften in plexiglas (Gravolax). Het is dus tijdens deze herstelling

dat de naam Elsen verkeerd werd geschreven. Door toedoen van mijn neven, werd dit euvel inmiddels hersteld.

Ondertussen blijven groepen toeristen gans de Voerstreek doorkruisen om in Henri-Chapelle het Amerikaans militair kerkhof (bijna 8.000 graven) uit Wereldoorlog II te bezoeken. Langs de E25 ligt het Belgische militaire kerkhof van Rabosée-Wandre (213 graven) echter op slechts 13 km van het eerste Voerdorp, Moelingen. Dat kerkhof is ook een bezoek waard.

HET "KLATERMENNEKE"

De broer van Pieter-Jan, mijn grootvader Petrus Josephus (Jozef) Elsen (1875-1965), was een echte dorpsfiguur in Heusden. In een opstel op 11-jarige leeftijd, stelde ik hem als volgt voor: *"... 'Het Klatermenneke' is de bijnaam van mijn grootvader. De mensen noemen hem zo, omdat hij in de grote kerk van Heusden al vele jaren met de blinkende klater rond gaat. En omdat hij klein is, zeggen ze 'menneke'. Grootvader is ruim tachtig jaar oud. Hij heeft een klein grijs snorretje onder zijn neus en hij heeft van dezelfde*

soort haar als alle oude mensen hebben. Maar hij verstopt die haar steeds onder een klak. Alleen om te bidden of om iemand beleefd te groeten, gaat die klak van zijn hoofd. Hij heet eigenlijk Jozef Elsen en woont in de Langstraat (nu: Edward Staintonstraat), juist achter het spoor te Heusden, het eerste lemen huis rechts van de straat. Hij woont daar, sinds grootmoeder is gestorven, alleen met mijn meter Marieke, die niet getrouwd is. ...”.

En in een ander opstel in de vorm van een brief, schreef ik plagend aan mijn grootvader: “... Heb je nog dikwijls scheef gehangen van het klatergeld 's zondags in de hoogmis? Wel, dan geef ik je een goede raad: steek in uw beider zakken even veel ‘gemaaide frankskes’ (bedoeld worden de toen in omloop zijnde grijze kwartjes, die een gat hadden in het midden). Dat houdt u in evenwicht ...”.

Deze opstelletjes van een kind, zouden de indruk kunnen wekken dat grootvader een eenzaam man was. Maar niets was minder waar. Ook kleinzoon René woonde bij hem in (zijn moeder was vroeg gestorven) en zou later het lemen huis door een nieuwe woonst vervangen. En in de 2 naastliggende huizen woonde ook familie: zijn zoon André en zijn dochter Cecilia met hun grote gezinnen. Grootvader kreeg dus dagelijks bezoek van mijn ooms en tantes, neven en nichten.

De familie Jozef Elsen-Meeuws vlak na WO II:

Bovenste rijen: Marieke Elsen, Cyriel Elsen, Juliana Elsen, Lambert Elsen, Cecilia Elsen

Middelste rij: Amelie Elsen, Jozef Elsen (“het klatermenneke”), André Elsen

Op de schoot: René Elsen (kleinzoon)

Ontbreken op de foto: oudste zoon Livinus Elsen en moeder Leonia Meeuws

En ook wij gingen bij hem op bezoek met de fiets (wij woonden in Boekt). En bij kermissen of feesten was hij bij ons te gast. Dan stond steeds een partijtje wiezen (kaarten) op de agenda. Grootvader kon geweldig opgaan in dat spel en uit “zijn krammen” schieten wanneer medespelers vals speelden of domme dingen uithaalden. Ik hoor hem nog “Non-de-keu” kijken. Maar in zijn ogen was dat niet vloeken, maar gewoon een krachtterm om zijn woorden te versterken.

Bij die gelegenheden, kwam niet alleen lekkere vlaai op tafel, maar werd ook een goede sigaar boven gehaald en een drupje Elixir d’Anvers geschonken. De fles Elixir werd eerst open en bloot in de kelder bewaard, maar later achter slot en grendel. Mijn broer was immers verlek-kerd geraakt op die Elixir en nipte stiekem aan de fles. Om zijn bedrog te camoufleren had hij er niets beter op gevonden dan de fles terug bij te vullen met water ... tot een oom en tante tijdens hun bezoek vonden dat die Elixir toch zo verdacht veel naar water smaakte ...

Mijn grootvader was landbouwer en zoals vele generaties voor hem ook bekwaam in het mandenvlechten. Hij was dikwijls ook dagenlang bezig met het herstellen van de wissen zittingen van de kerkstoelen. Ook mijn vader kon nog manden vlechten. Tot mijn spijt, moet ik bekennen dat ik behoor tot de eerste generatie die het vlechten van manden heeft verlerd.

Mijn grootvader was nooit ziek. En toen hij op hoge leeftijd toch eens griepig was, kreeg hij van de dokter een fles hoestsiroop voorgeschreven.

Zijn gekend grapje achteraf was: “Ik heb die fles in één keer leeg gedronken en het deed nog niks af”.

Ik heb dit verhaal over mijn grootvader vooraf laten lezen door mijn neef en stamboomonderzoeker van de familie “Elsen”, Jef Beylemans, en kreeg van hem volgende aanvulling:

"... Ik heb het verhaal over het 'Klatermenneke' met nostalgisch plezier gelezen. Zo was 'Va'. 'Va', zo noemden we hem in de familie.

Elke dag in de vroege ochtend ging hij te voet naar de mis(sen) in de hoofdkerk van Heusden. Hij ging dan via een padje dat door de velden langs het spoor liep tot aan de

spoorwegbrug van de Koolmijnlaan. Dat padje gebruikten wij en de buurt ook om naar school te fietsen. Hij onderhield secuur dat padje ... met de hak, zodat er geen gras en onkruid in groeide.

'Va' kwam ook elke avond thuis in de veranda zitten, met onze hond Poekie aan zijn zijde, om een dikke sigaar 'Schimmelpenning' te roken en één borreltje te drinken! In de laatste weken van zijn leven hebben mijn broer Miel en ik beurtelings bij hem op de canapé geslapen om de wacht te houden. In één van Miel's nachten is zijn adem opgehouden en is hij vredig gestorven. ...".

Jozef overleed op 20/12/1965 in de gezegende ouderdom van ruim 90 j.